

خیلواکی

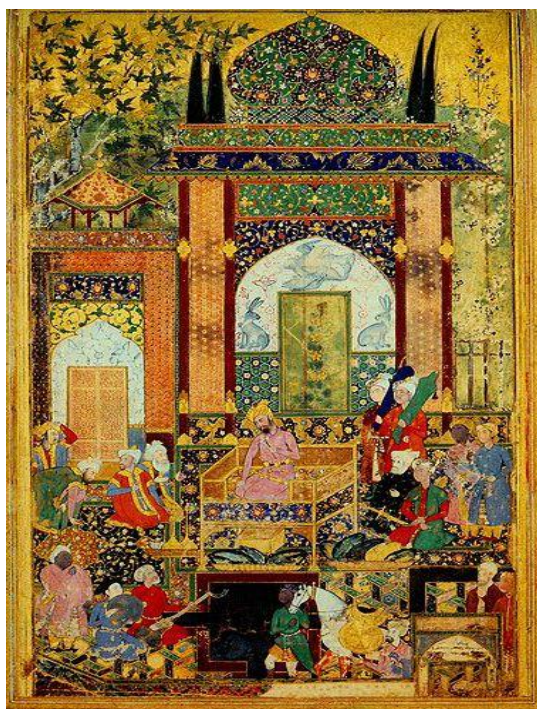
استقلال

www.esteqlaal.net

یکشنبه ۱۷ جنوری ۲۰۲۱

حامد نوید

**تخطی سازمان جهانی یونسکو
در رابطه به معرفی نادرست «هنر مینیاتوری و خوشنویسی هرات»
به نام «میراث مشترک ایران و ترکیه»**

به پشتیبانی از اعتراض اهل فرهنگ، هنرمندان و معاریف هرات؛ و وزارت اطلاعات و فرهنگ افغانستان به نسبت ثبت نادرست «هنرمینیاتوری و خوشنویسی هرات» به نام «میراث مشترک ایران و ترکیه» احتجاج جدی خود را در برابر این تصمیم غیر واقع بینانه و مخالف قوانین مندرج در سازمان جهانی یونسکو مبنی به احترام گذاشتن به حقوق فرهنگی کشورهای عضو در سازمان ملل متحد ابراز میداریم:

این فیصله غیر واقع بینانه در حقیقت نشان دهنده عدم آگاهی کارکنان سازمان جهانی یونسکو از تاریخ فرهنگ افغانستان و کشور های منطقه میباشد و بدیهیست که به تشبث نمایندگان کشورهای ایران و ترکیه در نبود نماینده دولت افغانستان در سازمان جهانی یونسکو صورت گرفته است. لیکن بنابر اسناد معتبر تاریخی حذف نام افغانستان و بخصوص هرات من حیثی خاستگاه و پرورشگاه این هنر، عملی است غیر اکادمیک و برخلاف حقایق تاریخی که میتوان آنرا سرقت تاریخی و فرهنگی و مغایر اخلاق علمی دانست.

چنانچه مسلم است هنر نقاشی میناتور هرات در عهد شاهرخ میرزا و ملکه گوهرشاد با ظهور هنرمندان بزرگی چون موسی مصور، میرخلیل، جنید، مولانا ولی الله ولی و روح الله میرک خراسانی هروی به اوجی رسیده بود که این شیوه از فراورده های ناب فرهنگ و تمدن خاور زمین شناخته میشود. شهزاده بایسنغر فرزند هنرمند شاهرخ میرزا و گوهرشاد که خود خطاط چیره دستی بود نگارستان هرات را بنا نهاد و موق « شاه نامه بایسنگری» به خط نستعلیق و نفیس ترین آثار نقاشی به امر و نظارت مستقیم او توسط هنرمندان هرات تکمیل شد.

در عهد سلطان حسین بایقرا هنر میناتور هرات با توجه شاه و وزیر دانشمندش امیر علی شیر نوایی به کمال رسیدن این هنر توسط استاد کمال الدین بهزاد و شاگردانش چون ، حیدرعلی هروی، درویش محمد نقاش، خیام هروی، احمد رومی و محمد بیگ نقاش و خطاطان ماهری چون حیدر میرزا مؤلف تاریخ رشیدی و قاسم علی هروی به اوج فراتری رسید که به نام «مکتب هنری هرات» یاد میشود و با نوآوری های استاد کمال الدین بهزاد به نام او در تاریخ هنر جهان ثبت است. چنانچه گفته اند:

مانی قلم خجسته آثار نیکویم و حمیده اطوار

استاد هنروران عالم در فن هنروری مسلم

موی قلمش زاوستادی جان داده بصورت و جمادی

در صورت خط و حسن تصویر

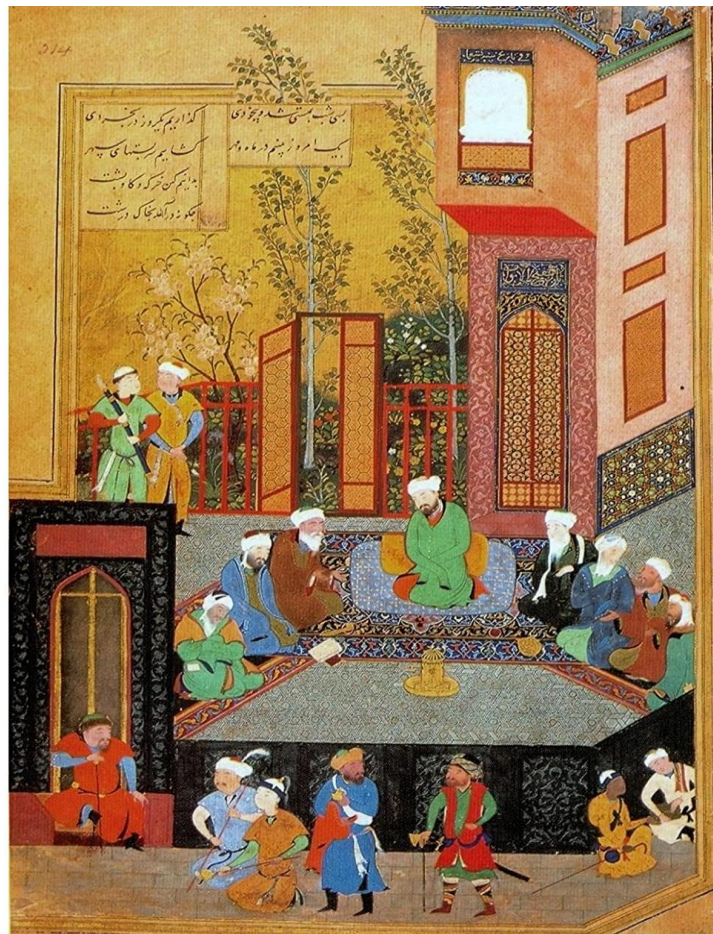
اینسان ورقی نیافت تحریر

استاد زمانه حضرت بهزاد است کو داد هنروری به عالم دادست

کم زاد بسان مانی از مادر دهر بالله که بهزاد از او به زاد است

(قاضی احمد نویسنده گلستان)

کمال الدین بهزاد فرزند شرف الدین در سال ۸۰۶ هجری شمسی در قریه ساغر غور که در آن وقت از توابع هرات بود به قول تذکره نویسان در عهد سلطنت شاهرخ میرزا پسر تیمور کورگانی و ملکه گوهر شاد بیگم چشم به جهان گشود. گویند پدرش شرف الدین خطاط ورزیده ای بود و هنگامی که شاهرخ میرزا به تشویق ملکه گوهر شاد بیگم خطاطان و خوشنویسان را برای ایجاد کتابخانه عظیم سلطنتی از سراسر امپراطوری گسترده اش به هرات فرا می خواند، او با خانواده اش از قریه بهزادی شکر دره کابل نخست به غور و سپس به هرات کوچ کرد و زیر دست استاد روح الله میرک هروی خراسانی شروع به کار نمود. بهزاد هنوز کودکی بیش نبود که نخست مادر و در پی مرگ مادر، پدرش را از دست داد. مرگ پدر و مادر اثرات ناگواری را بر روحش بجا گذاشت، ولی میرک هروی که در وی استعداد فراوان می دید او را چون فرزندش پرورش کرد و آنچه از هنر نقاشی می دانست برایش آموخت. به گواه بسی مؤرخین عرب دوران درخشش بهزاد در ساحه نقاشی و مولانا عبدالرحمن جامی در عرصه ادبیات به شمار می رود.

درین دوره طلایی به قول تاریخ‌نگاران چون حافظ ابرو (درگذشت سال ۸۳۳ هـ. ق) مؤرخ و جغرافیدان مشهور عصر تیموری و نویسنده آثار متعددی در تاریخ اسلام و دوره تیمور و شاهرخ میررزا و عبدالرزاق سمرقندی از تاریخ‌نگاران سده نهم هجری؛ درین دوره در شهر هنر پرور هرات صد ها، خطاط، خوشنویس، نقاش و تذهیبکار می زیست که به نگارش، صحافی و تذهیبکاری کتب و مؤرق های مصور یا البوم های نقاشی شده می پرداختند و در هنرستان هرات استاد میرک هروی و استاد کمال الدین بهزاد از زمره بزرگان این کانون هنری بودند. اما این دوره شاهد خونین‌بارترین وقایع تاریخی نیز بود، بخصوص بعد از درگذشت سلطان حسین بایقرا که پس از مرگ او در اثر جنگ های محمد خان شیبانی و اسماعیل صفوی هزاران انسان به خاک و خون غلتید و تنها در شهر هرات در سال ۱۵۱۰ میلادی در نتیجه حملات اسماعیل صفوی ۱۵۰۰۰ نفر کشته شد که در آن زمره، شاعر، ادیب و موسیقی دان بزرگ این دوره، بنایی هروی نیز شامل بود. درست است که طی این جنگهای خانمانسوز یکتعداد از نقاشی های مکتب هرات توسط شهزاده بدیع الزمان پسر سلطان حسین بایقرا در هنگام درخواست پناهندگی از سلطان عثمانی (بایزید دوم) به ترکیه برده شد و کمال الدین بهزاد هروی در چنین دوران پر آشوب همراه با کتابخانه سلطنتی هرات که شامل نفیس ترین آثار نقاشی و خطاطی بود به امر اسماعیل صفوی به عنف به تبریز برده شد تا در آنجا آن کتاب خانه را تنظیم دهد و همچنان به تربیت شاگردانی بپردازد که از زمره میتوان از سلطان محمد تبریزی، آغا میرک اصفهانی و مظفر علی نقاش یاد کرد. اینها همه پیرو سبک نقاشی بهزاد و مکتب هنری هرات بودند، نه برعکس آن.

چون مکتب هنری هرات از نگاه ساختار هنری، شیوه رنگ آمیزی، حاشیه کاری و به خصوص ترکیب رنگ دارای ممیزات و مشخصات معین و معیاری ای میباشد که بسیار متباز است و از سبک نقاشی عهد صفویان که ملهم از مکتب نگارگری هرات و تصویر نگاری بیزانس یا روم شرقی است متمایز میباشد، و همچنان از نقاشی های دوره قاجار تفاوت کلی دارد. درحالیکه به اساس رسم معمول در همه ساحات هنری حق بنیانگزاران یک مکتب هنری محفوظ است و پیروان یک سبک نمی توانند خود را به جای ایجاد کنندگان یک سبک مشخص هنری معرفی بدارند، متأسفانه می بینیم که عده زیادی از نویسندگان معاصر ایران با ترجمه نادرست هنرنقاشی و صورتنگاری اصطلاح پرشین آرت Persian Art (هنر فارسی) را در غرب ترویج داده اند که در هیچ متن تاریخی به زبان فارسی دری موجود نیست. چنانچه حضرت مولانا جلال الدین محمد بلخی میفرماید:

صورت گر نقاشم هر لحظه بتی سازم وانگه همه بتها را در پای تو اندازم

کمال الدین بهزاد پس از سالها دوری از وطن دوباره به هرات برگشت؛ پس از چندی اقامت در شهر محبوبش در سال ۱۵۳۳ میلادی چشم از جهان بست و در کوه مختار به خاک سپرده شد. بهزاد هنرمندی مبتکری بود که در طول زندگی پربارش نابترین آثار هنری را ایجاد کرد، شاگرد تربیت کرد و هنر آفرید و اینک آثار گرانبهای او بخش مهمی از گنجینه های هنری جهان و زینت بخش معتبر ترین موزیم ها و گالری های هنری در سراسر گیتی است. و بجاست تا حق او و تمام نقاشان و خطاطان و هنرمندان آن دوره به اساس تعاملات بین المللی حقوق فرهنگی افغانستان مانند تمام کشورهای عضو سازمان جهانی ملل متحد بدون تعلل احترام شود.

یادداشت: متن مشابه این نامه به زبان انگلیسی به سازمان جهانی یونسکو ارسال گردیده است و پشتیبانی هموطنان حق طلب و صاحب احساس و اندیشه بر مؤثریت آن خواهد افزود.

پایان